אלו שני דורות זכה משלימין לו לא זכה פוחתין לו דברי ר' עקיבא וחכמים אומרים זכה מוסיפים לו לא זכה פוחתין לו אמרו לו לרבי עקיבא הרי הוא אומר והוספתי על ימיך חמש עשרה שנה אמר להם משלו הוסיפו לו תדע שהרי נביא עומד ומתנבא [1]הנה בן נולד לבית דוד יאשיהו שמו ועדיין לא נולד מנשה ורבנן מי כתיב מחזקיה לבית דוד כתיב אי מחזקיה נולד אי מאינש אחרינא: אשתו שמתה וכו' יבמתו שמתה וכו': אמר רב יוסף כאן שנה רבי משנה שאינה צריכה:

הדרן עלך החולץ

רבן גמליאל אומר אין גט אחר גט ולא מאמר אחר מאמר ולא בעילה אחר בעילה ולא חליצה אחר חליצה וחכמים אומרים [א]יש גט אחר גט [ב]ויש מאמר אחר מאמר [ג]אבל לא אחר בעילה ולא אחר חליצה כלום [ד]כיצד עשה מאמר ביבמתו ונתן לה גט צריכה הימנו חליצה עשה מאמר וחליצה צריכה הימנו גט עשה מאמר ובעל הרי זו כמצותה [ה]נתן גט ועשה מאמר צריכה גט וחליצה נתן גט ובעל צריכה גט וחליצה נתן גט וחלץ [ו]אין אחר חליצה כלום חלץ ועשה מאמר נתן גט ובעל או בעל ועשה מאמר נתן גט וחלץ אין אחר חליצה כלום

אחת

שני דורות. שנים שפוסקין לאדם בשעת לידתו: **זכה מוסיפין לו.** והאי אמלא לשון תוספת הוא: **משלו הוסיפו לו.** אלא שמתחלה היו רוצים לפחות משניו: **תדע.** שמתחלה כשנולד נפסקו לו כל אותו תוספת: **שהרי נביא נתנבא.** בימי ירבעם שנים הרבה קודם הנה בן נולד לבית דוד יאשיהו שמו ובשעת חליו של חזקיה עדיין לא נולד מנשה שממנו יצא יאשיהו הוי אומר בשעת חליו גזרו לפחות משניו ובשובה השלימו לו: **משנה שאינה צריכה.** דזיל קרי בי רב הוא עליה בחייה (א) שלא נאסרה אחותה אלא בחייה:

הדרן עלך החולץ

רבן גמליאל אומר. סדר משנה זו שלא תטעה לשבש הגירסא שבספרים סדר יבם אחד ויבמה אחת תחלה מפרש דין גט וחליצה וביאה שאחר מאמר ואח"כ מפרש דין מאמר וביאה וחליצה שאחר הגט ואח"כ דין מאמר וגט וביאה שאחר החליצה ואח"כ דין מאמר וגט וחליצה שאחר הביאה וכן סדר יבם א' ושתי יבמות: **אין גט אחר גט.** שתי יבמות לאדם אחד מאת אחד ונתן גט לזו וגט לזו אינו אסור בקרובות שניה דאי קמא אהני הא פקעה זיקה דתרוייהו והוי כמגרש נכרית ואי קמא לא אהני למידחי בתרא נמי לא אהני והלכך לאו גרושתו היא. וכן שני יבמין ליבמה אחת ונתן זה גט וזה גט האחרון אינו כלום ומותר בקרובותיה וטעמא כדפרישית: **ולא מאמר אחר מאמר.** בין כינס אחד לשתי יבמות בין שני יבמים ליבמה אחת האחרון אין כלום לפסול את הראשונה עליו ואינה צריכה הימנו גט ולא ליאסר בקרובות השניה: **ולא בעילה אחר בעילה.** בא על זו וחזר ובא הוא או אחיו על צרתה ביאת זנות בעלמא הוא ואין אסור בקרובותיה: **יש גט אחר גט.** דקמא לא דחה לגמרי הלכך אכתי איכא פלגא זיקה דהא בעיא חליצה הלכך אהני בתרא והויא גרושתו ואסור בקרובותיה: **כיצד.** לאו אפלוגתא קאי אלא מלתא באנפי נפשה היא ואיכנס אחד ואיבמה אחת קאי והכי קאמר כיצד דין יבם ויבמה והכי מפרש בגמ' (ב): **צריכה הימנו חליצה.** ואם רצה לכנוס לא יכנוס דכיון דהתחיל בגירושין קיימא עליה בלא יבנה (ג): **צריכה הימנו גט.** דחליצה אפקעתה לזיקתה ובעי גט לאפקועי קדושין דיליה דחליצה לא מפקעת קידושין: **הרי זו כמצותה.** מפרש בגמרא (ד) אף זו כמצותה: **נתן גט ועשה מאמר.** באותה יבמה עצמה אפי' ר"ג מודה דיש מאמר אחר הגט דמספקא ליה אי גט דמי אי לא ודלמא גט לא דמי ואהני מאמר יבמין בה וכ"ש לרבנן דאמרי גט דוחה קצת ומשייר קצת אהני מאמר למיקני שיורא דגט וצריך גט למאמרו וחליצה לזיקתו ויבומי לא דמגט קמא קיימא עליה בלא יבנה: **נתן גט ובעל.** אסור לקיימה דקמה עליה בלא יבנה וצריכה גט לביאתו וחליצה לזיקתו. גט לביאתו ואפילו לר' עקיבא דאמר (לעיל י:) אין קידושין תופסין בחייבי לאוין דהא הך מתני' כולה ר' עקיבא היא כדמפרש בגמ' (ה) הכא מודי דתפסי קידושי ביאה דגט לאו כחליצה דמי (א) לאפקועי כולה זיקה הלכך לא עמדה עליו בלאו גמור: **וחליצה.** לזיקתו. ובגט לחודיה לא מפטרא (ב) (ו)[כמו] שאחר כונס את יבמתו שיכול לפוטרה בגט משום דהוי ביאה פסולה משום גט קמא ולא קניא לגמרי: **אין לאחר חליצה כלום.** ואע"ג דחליצה פסולה היא דאי הוה בעי לייבומי לא מצי ואפ"ה דמיא לגמרי ואין אחריה כלום דאי הדר ומקדש לה במאמר או בביאה לא בעינן גט וכדרבי עקיבא דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין והכי מפרש בגמ' דמתני' ר"ע היא: **חלץ ועשה בה מאמר.** או נתן גט אחר חליצה או בעל אחר חליצה אינו כלום כדתני בסיפא אין אחר חליצה כלום שאין מאמר וביאה תופסין בה אחר חליצה כר' עקיבא. וגט דאחר חליצה לא הוה צריך למיתני לאשמועינן דאין כלום דלמאי ליהני ליתסורי בקרובותיה הא מיתסר וקאי מחמת חליצה אלא איידי דבעי למיתני גט דאחר בעילה כדקתני או בעל ועשה מאמר ונתן גט לאשמועינן דאין לאחר ביאה כלום זיקת יבומים ובהאי גט סגי ליה בלא חליצה תנא נמי גט דאחר חליצה והכי מפרש בגמ' [נג:]: **או בעל ועשה מאמר.** או נתן גט אחר ביאה או חלץ אחר ביאה אין לאחר ביאה כלום זיקת יבמים דגט שנתן אחר ביאה מגרש לה כאשתו גמורה ולא בעיא חליצה ואם רצה להחזיר מחזירה וחליצה שעשה אחר ביאה אינה מועלת כלום דאין עליה זיקת יבמין. ומאמר דאחר ביאה לא הוה צריך למיתני דפשיטא לן דלא מהני דלמאי ליהני הא אפילו מאמר אחר מאמר ביבם אחד ויבמה אחת בתרא כמאן דליתיה דמי דמאי קעביד הא מיתסר וקאי בקרובותיה אלא איידי דתנא רישא חלץ ועשה מאמר דאיצטריך לאשמועינן כר' עקיבא דאין קידושין תופסין בחלוצתו תנא נמי בעל ועשה מאמר והכי מפרש בגמ' [שם]: **אין אחר חליצה כלום.** ארישא קאי וכדפרישית לעיל. ואלישנא דסיפא דקתני או בעל ועשה מאמר או נתן גט וחלץ הוה שייך למיתני אין אחר ביאה כלום ובגמרא [שם] קא בעי ליה:

אחת

מוסיפין לו. והא דאמר במועד קטן (דף כח. ושם) בני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא מילתא אלא במזלא תליא מילתא פשיטא דזכות גדול מועיל כדאמר בשבת (דף קנו: ושם) אין מזל לישראל ומיהו לא שכיח שישתנה המזל כדמוכח בתענית (דף כה.) גבי עובדא דר"א בן פדת:

משלו הוסיפו לו. וקרי ליה תוספת לפי מה שנגזר לפחות ע"י עון והא דאמר בפ"ק דחגיגה (דף ד: ושם) גבי איתתא מגדלא נשיא כי חזינן צורבא מרבנן דמעבר אמיליה מוסיפין ליה אר"י דניחא אפילו לר"ע דאין זה תוספת כיון שנגזרו לשום אדם:

תדע שהרי נביא עומד. וא"ת והלא אם לא התפלל חזקיהו על עצמו היה מת והיתה נבואה בטלה אלא ע"כ אין הנביא מתנבא אלא מה שראוי להיות אם לא היה חוטא א"כ היכי מוכח מכאן דמשלו הוסיפו לו אפי' לא הוסיפו לו משלו והיה כבר כל שנותיו שנגזרו לו מה שלא נתקיימה הנבואה לפי שחטא ואילו לא חטא ונשא אשה בשנים הראשונים היה מוליד ואר"י דשמא הדורות נגזרו להוולד באותו הזמן ובאותו הפרק שהם נולדים ובשני התוספת נגזר לו להוליד מנשה:

שנה רבי משנה שאינה צריכה. פ"ה דזיל קרי בי רב הוא וקשה דבכמה מקומות שונה התנא מה שבפסוק בפירוש ועוד דגרסה ומתה מותר באחותה איצטריך למידק הא לא מתה אסירא דלא כתיב בהדיא ודרשינן לה בפ"ק (דף ח:) מעליה בחייה כל שבחייה אפילו נתגרשה אלא נראה לר"י דיבמתו היא משנה שאין צריכה דכיון דתנא אשתו כ"ש יבמתו א):

הדרן עלך החולץ

רבן גמליאל. אין מאמר אחר מאמר. אתי אפי' כרבנן דרבי עקיבא אע"ג דקידושין לדידהו תופסין בחייבי לאוין ותפסי קידושין אחר ביאה התם הוא משום דהוו קדושין דאורייתא דע"י ביאה פקעה זיקה אבל הכא שהיא זקוקה לו אין לו לתפוס אלא מדרבנן ולא תקון רבנן שיהא מאמר אחר מאמר ולהכי לא קאמר בגמרא עלה זו דברי ר' עקיבא ולא כמו שפי' ריב"ן דר"ג כר"ע:

ולא בעילה אחר בעילה. היינו אחר בעילה כשרה אבל אחר בעילה פסולה כגון ביאה שאחר הגט יש אחריה ביאה כי היכי דיש אחריה מאמר כמו שמפרש בגמ': **ולא** חליצה אחר חליצה. היינו אפילו אחר חליצה פסולה: **עשה** מאמר ביבמתו ונתן לה גט צריכה חליצה. היינו כנתן גט סתם אף לזיקתו אבל אם נתן גט למאמרו שריא אף ליכנס דאמר בפ' ד' אחין (לעיל דף לב.) דהותרה אפי' היא דמאי דעבד שקליה: **עשה** מאמר וחלץ צריכה הימנו גט. הכא לא תני אין אחר חליצה כלום משום דאכתי צריכה גט למאמר שכבר ולא תני ליה אלא היכא דלאחר חליצה אין צריך לעשות כלום: **חלץ** ועשה מאמר כו'. אומר ריב"ן לא הוה צריך למיתני כלל דכיון דתנא נתן גט וחלץ אין אחר חליצה כלום אע"פ שהיא חליצה פסולה כ"ש דאחר חליצה כשירה אין אחריה כלום אלא כל העניינים שוה:

עשה

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"ה מהלכות יבום הלכה יד טוש"ע אה"ע סימן קע סעיף ג:
ב ב מיי' שם טוש"ע שם סעיף ו:
ג ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף יב:
ד ד מיי' שם הלכה ד טוש"ע שם סעי' ב:
ה ה מיי' שם הלכה ו טוש"ע שם סעיף ט וסעיף י:
ו ו מיי' שם טוש"ע שם סעיף יד:

◆

תוספות ישנים

למרך קושיא דלעיל דפריך לעיל לר' עקיבא למאי איצטריך היא תועבה וכו' וני"ע לעיל. והשתא ניכל לומר דשפיר איצטריך היא תועבה להיא גופה למימר דלא תפסי בה קדושי. דאי לא כתיב בגופה תועבה ה"א דתפסי בה קדושי ולא הוי הולד ממזר כמו בסוטה דכולהו מחד קרא נפקי דכתיב להיות וכו' א"כ תפסי בהו קדושי דקרא דלהיות קאי נמי אממזר גרושה עם סוטה וכו' [קמ"ל קרא דתועבה] כ"כ לרא"ש: **א)** ואע"ג דגבי יבמה איכא למידק באחותה אין באמה לא כדדייקי' בפ"ב. ר' יוסף לית ליה ההוא דיוקא דקסבר אין זיקה אבל בלא דאשתו צריכה שלא תדרוש כל שבחייה לדרשא אחריתא כדנפקא למדרשיה בפ"ק [דף ח ע"ב] ונשאת לאחר נמי איצטריך דלא תימא כי לא מתה נמי כיון שנשאת לאחר כמתה דמיא. מאחר דאסור להחזיר גרושתו משנשאת והוה אמינא דשרי באחותה:

◆

תוס' רי"ד מקמאי (המשך)

יפה שמא תעדיף עליו יותר מן הראוי לו ולא ס"ל לרב התם אוקימתא דאוקמ' רבה בר רב הונא בריה דר"י באומר יקדשו ידים לעושיהם. ושמואל מספקא ליה וס"ל אין ממזר מיבמה ממזר ודאי אבל ספק ממזר הוי וכיון דקי"ל כשמואל יש ממזר ספק מיבמה והא דתניא הכל מודים בבא על הנדה ועל הסוטה ועל שומרת יבם שאין הולד ממזר. (בנדרים) [לצדדין] קתני בנדה אינו ממזר כלל אפי' ספק בשומרת יבם אינו ממזר ודאי אבל ממזר ספק הוי. ואסור בממזרת ואסור בישראלית. ואית דבעי מימר דאע"ג דס"ל לרב דאין קדושין תופסין מודה הוא דאין הולד ממזר ולא פליג אמתניתא. ושמואל נמי אע"ג דמספקא ליה אם קדושין תופסין בה אי לא מודה הוא דאין הולד ממזר [ואפכם] מאי דאמר הכא דלאביי מספקא בשומרת יבם אי כרב אי כשמואל לא משמע הכי אלא משמע דהא בהא תליא אם אין קדושין תופסין בה הולד ממזר ואם קדושין תופסין בה הולד כשר:

א) נ"ל וכל דאמר לקמן (נ"ב) אין קדושין תופסין ביבמה. ב) נ"ל אמר לך רב הא דאמר כך הוא מרינא לקמה כמ"ה דתניא בקדושין ופ"ב.

מסורת הש"ס

א) [ויקרא יח], ב) [לקמן נג.], ג) [דברים כה], ד) [שם], ה) [לקמן נג:], ו) [רש"ל].

◆

תורה אור השלם

1. וַיִּקְרָא עַל הַמִּזְבֵּחַ בִּדְבַר יְיָ וַיֹּאמֶר מִזְבֵּחַ מִזְבֵּחַ כֹּה אָמַר יְיָ הִנֵּה בֵן נוֹלָד לְבֵית דָּוִד יֹאשִׁיָּהוּ שְׁמוֹ וְזָבַח עָלֶיךָ אֶת כֹּהֲנֵי הַבָּמוֹת הַמַּקְטִרִים עָלֶיךָ וְעַצְמוֹת אָדָם יִשְׂרְפוּ עָלֶיךָ: מלכים א יג ב

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה נתן גט וכו' לאפקועי. נ"ב ע"ל דף נב ע"ב ד"ה לאו כגט ב"כ רק דהוא אסמכתא: (ב) ד"ה וחליצה וכו' לא מפטרא בשאר יבם שכונס את יבמתו:

◆

מוסף רש"י

שייך לעמוד קודם. **ועל הסוטה.** דקינא לה ונסתרה, דהוא עליו כלאו דלא יוכל בעלה וגו' (קידושין סח.). **קב ונקי.** כלומר במקומות מועטין מוכר במשנה, אבל נקי הוא, שהלכה כמותו בכל מקום (ערובין סב: וכעי"ז בכורות פג:) **לו;** לא לימד הרבה כשאר חבריו אלא מה שאומר בבית המדרש נקי הוא שהלכה כמותו לעולם (גיטין סז.). **בהמצאו.** משמע שאינו מצוי בכל עת (לקמן קה.). **באספקלריא.** מחילה שאילנות כינים לשכינה, **המאירה.** כמראה זו שרואין בה, ויש שאינה מאירה להם כל כך ואין יכולין לראות מתם (סוכה מה:). **ויחיד אימת.** מצוי לו דכתיב בהמצאו (ר"ה יח.).

הדרן עלך החולץ

◆

תוס' רי"ד מקמאי

דלא בעין שאר והכל מודים דקאי הבא אליבא דר' עקיבא דמתני' דבעי שאר קאמר ולדידיה אין הולד ממזר ואע"ג דכתיב לא תהיה לא מפרשינן מניה דלא תפסי בה קדושי' וללאו הוא דאתא. והכי איתא בפ' האשה [רבה] דתניא התם זו דר"ע דאמר אין קידושי' תופסי' בחייבי לאוין אבל חכ"א אין ממזר מיבמה. ולימא האי תנא דר"מ הוא דאמר מחייבי לאוין דשאר הוי ממזר מחייבי לאוין גרידי לא הוי ממזר [ו]רבנן דאמרי אין קדושין תופסי' איכא למימר דרב תנא הוא ופליג א"נ אמר ג) לך רב הונא אנא דאמר ביבמה כה"ג דתנינן הרי את מקודשת לי ע"מ שיחלוץ לך יבמך ובו' אינה מקודשת אלמא אין ביבמה שאילו היו קידושין תופסין ביבמה לא הוי דבר שלא ב"ל. וס"ל לרב דלא מחוקמה התם מתניתא כר"מ דהא לר"מ אדם מקנה דשלב"ל בדתנא קונם שאיני עושה לפיך א"צ להפר ר"מ אומר